

Spooknarratieven

Arwen Rosenberg-
Meereboer
Petra Bolhuis

Maieutiek zomer
2023

1

Inhoud en opzet

- Blok 1: Introductie Arwens onderzoek, narrativiteit, spooknarratieven.
- Blok 2: Utopieën, dystopieën, kinderliteratuur en sciencefiction.
- Blok 3: Kinderliteratuur, onzekere toekomst, rouw en onrechten ontrouwe trouw.
- Blok 4: Persoonlijke spooknarratieven

Maieutiek zomer 2023

2

Kinderliteratuur en nieuw materialisme

- Moomins (Tove Jansson) en Pettson en Findus (Sven Nordqvist),
- Kinderliteratuur en ethiek,
- Nieuw materialisme.

Maieutiek zomer 2023

3

Maieutiek zomer 2023

4

Nieuw materialisme

“Er is een eenheid van materie en energie en dat draagt alle zichtbare en onzichtbare dingen. Er zijn heterogeniteiten die dingen doen. Dat *doen* wordt niet beperkt tot menselijke subjecten. Subjecten zijn onderdeel van de voortdurende interactie van dingen. Een mate van antropomorfisering kan helpen om nieuwe concepten te laten ontstaan. We moeten loskomen van het idee dat alles gebeurt door de macht van kiezende mensen.”

Maieutiek zomer 2023

5

Wat betekent dit?

- In deze opvatting zijn materie en geest niet langer tegenovergesteld, maar is er sprake van een spectrum.
- Object- subject tegenstelling wordt ondermijnd.
- Grenzen zijn poreus, grenzen worden aantastbaar en aantastbaar. (Dood- levend, Intern-extern,)

Maieutiek zomer 2023

6

Spooknarratieven

- Hoe materie invloed uitoefent op een narratief.
- Materie gaat het gesprek aan met narratieven.
- Materie toetst narratieven
- Derrida Specters of Marx 1993 (Engelse vertaling 1994)

Maieutiek zomer 2023

7

Wat is narratief?

- Een manier van verhalen vertellen waarbij vanuit het heden een verleden wordt verteld. In dat verhaal wordt beschreven hoe het zo is gekomen dat we hier op deze wijze zijn, wat de veranderingen waren die er zijn geweest. Het vertelt of we opvattingen, toestanden of dingen hebben verloren, of juist gewonnen en met welke gevoelens en oordelen dat gepaard gaat.
- Maar het is niet zozeer het verleden wat het doel is van de verhalende wijze. De verhalen worden vooral gevormd met het oog op de toekomst.
- De toekomst, die we zelf niet kunnen kennen of onderzoeken heeft antwoorden nodig uit het verleden. Wat kunnen we eruit leren?

Maieutiek zomer 2023

8

Taal en waarheid

- Wittgenstein neemt aan dat de werkelijkheid wordt gevormd door afzonderlijke standen van zaken die elk in een elementaire bewering (die niet verder kan worden opgedeeld in beweringen) zou moeten kunnen worden beschreven. (Tractatus Logico philosophicus 1921)
- Dit luidt de linguistic turn in.
- Maar hij komt hierop terug met het begrip taalspel
- Derrida hoort bij het postmodernisme, wat een reactie is op de problemen van deze wending naar de taal.

Maieutiek zomer 2023

9

Feiten en waarheid

- Feiten scheiden van de verhalen lijkt mogelijk, maar wanneer we het proberen lopen we vast.
- De vraag is of een feit iets wat we ontdekken of construeren we feiten?
- En zelfs als we het ontdekken, is dat dan los te zien van het voorafgaande verhaal dat onze interesse wekt voor een feit?
- Voorbeeld: Wat zijn productiekosten?

Maieutiek zomer 2023

10

Spooknarratieven

- Specters of Marx is een reactie op *Het eind van de geschiedenis* van Fukuyama.
- Na de val van de Berlijnse muur verklaart Fukuyama het Marxisme dood, maar Derrida zegt dat als Marxisme dood is de geesten van Marx nog rondwaren.
- De dreiging van het Marxisme is bijv. bepalend geweest voor zowel de vorming van de verzorgingsstaat als de neoliberale samenleving.

Maieutiek zomer 2023

11

Hamlet

- Derrida gebruikt Hamlet om te analyseren wat een spook is en hoe deze zich voordoet in een narratief.
- Als Hamlet de geest van zijn vader ziet die hem vertelt dat Hamlet's oom hem vermoord heeft zegt Hamlet dat de tijd uit haar voegen ligt.
- Derrida gebruikt dit citaat om uit te leggen hoe het verleden en de toekomst het heden bespoken en hoe het heden daardoor ontregeld raakt.

Maieutiek zomer 2023

12

Spooknarratief, narratief en feiten

- “De onderste steen moet boven”
- Als de onderste steen boven is, is de bovenste steen onder.
- Als een verhaal eenmaal bestaat dan heeft dat een effect op de toekomst;
- Volgende keer over utopieën, dystopieën, toekomstverwachtingen en ‘geannuleerde toekomsten’

Maleutiek zomer 2023

Spooknarratieven

Arwen Rosenberg-
Meereboer
Petra Bolhuis

Maieutiek zomer
2023

Maieutiek zomer 2023

1

Inhoud en opzet

- Blok 1: Introductie Arwens onderzoek, narrativiteit, spooknarratieven.
- Blok 2: Utopieën, dystopieën, kinderliteratuur en sciencefiction.
- Blok 3: Kinderliteratuur, onzekere toekomsten, rouw en onrechten ontrouwe trouw.
- Blok 4: Persoonlijke spooknarratieven

Maieutiek zomer 2023

2

Kinderliteratuur en nieuw materialisme

- Moomins (Tove Janson) en Pettson en Findus (Sven Nordqvist),
- Kinderliteratuur en ethiek,
- Nieuw materialisme.

Maieutiek zomer 2023

3

Maieutiek zomer 2023

4

Nieuw materialisme

“Er is een eenheid van materie en energie en dat draagt alle zichtbare en onzichtbare dingen. Er zijn heterogeniteiten die dingen doen. Dat *doen* wordt niet beperkt tot menselijke subjecten. Subjecten zijn onderdeel van de voortdurende interactie van dingen. Een mate van antropomorfisering kan helpen om nieuwe concepten te laten ontstaan. We moeten loskomen van het idee dat alles gebeurt door de macht van kiezende mensen.”

Maieutiek zomer 2023

5

Wat betekent dit?

- In deze opvatting zijn materie en geest niet langer tegenovergesteld, maar is er sprake van een spectrum.
- Object- subject tegenstelling wordt ondermijnd.
- Grenzen zijn poreus, grenzen worden aantastbaar en aantastbaar. (Dood- levend, Intern-extern,)

Maieutiek zomer 2023

6

Spooknarratieven

- Hoe materie invloed uitoefent op een narratief.
- Materie gaat het gesprek aan met narratieven.
- Materie toetst narratieven
- Derrida Specters of Marx 1993 (Engelse vertaling 1994)

Maieutiek zomer 2023

7

Wat is narratief?

- Een manier van verhalen vertellen waarbij vanuit het heden een verleden wordt verteld. In dat verhaal wordt beschreven hoe het zo is gekomen dat we hier op deze wijze zijn, wat de veranderingen waren die er zijn geweest. Het vertelt of we opvattingen, toestanden of dingen hebben verloren, of juist gewonnen en met welke gevoelens en oordelen dat gepaard gaat.
- Maar het is niet zozeer het verleden wat het doel is van de verhalende wijze. De verhalen worden vooral gevormd met het oog op de toekomst.
- De toekomst, die we zelf niet kunnen kennen of onderzoeken heeft antwoorden nodig uit het verleden. Wat kunnen we eruit leren?

Maieutiek zomer 2023

8

Taal en waarheid

- Wittgenstein neemt aan dat de werkelijkheid wordt gevormd door afzonderlijke standen van zaken die elk in een elementaire bewering (die niet verder kan worden opgedeeld in beweringen) zou moeten kunnen worden beschreven. (Tractatus Logico philosophicus 1921)
- Dit luidt de linguistic turn in.
- Maar hij komt hierop terug met het begrip taalspel
- Derrida hoort bij het postmodernisme, wat een reactie is op de problemen van deze wending naar de taal.

Maieutiek zomer 2023

9

Feiten en waarheid

- Feiten scheiden van de verhalen lijkt mogelijk, maar wanneer we het proberen lopen we vast.
- De vraag is of een feit iets wat we ontdekken of construeren we feiten?
- En zelfs als we het ontdekken, is dat dan los te zien van het voorafgaande verhaal dat onze interesse wekt voor een feit?
- Voorbeeld: Wat zijn productiekosten?

Maieutiek zomer 2023

10

Spooknarratieven

- Specters of Marx is een reactie op *Het eind van de geschiedenis* van Fukuyama.
- Na de val van de Berlijnse muur verklaart Fukuyama het Marxisme dood, maar Derrida zegt dat als Marxisme dood is de geesten van Marx nog rondwaren.
- De dreiging van het Marxisme is bijv. bepalend geweest voor zowel de vorming van de verzorgingsstaat als de neoliberale samenleving.

Maieutiek zomer 2023

11

Hamlet

- Derrida gebruikt Hamlet om te analyseren wat een spook is en hoe deze zich voordoet in een narratief.
- Als Hamlet de geest van zijn vader ziet die hem vertelt dat Hamlet's oom hem vermoord heeft zegt Hamlet dat de tijd uit haar voegen ligt.
- Derrida gebruikt dit citaat om uit te leggen hoe het verleden en de toekomst het heden bespoken en hoe het heden daardoor ontregeld raakt.

Maieutiek zomer 2023

12

Spooknarratief, narratief en feiten

- “De onderste steen moet boven”
- Als de onderste steen boven is, is de bovenste steen onder.
- Als een verhaal eenmaal bestaat dan heeft dat een effect op de toekomst;
- Volgende keer over utopieën, dystopieën, toekomstverwachtingen en ‘geannuleerde toekomsten’

Maleutiek zomer 2023